

LLEGIR GREC ANTIC

Pràctica de lectura del 16-11-2016

A cura de Samuel Gonzalez Ruiz

QUINA PRONUNCIACIÓ FEM SERVIR?

El grec té més d'una pronunciació possible. La **pronunciació escolar** que fem servir es diu **pronunciació erasmiana** o “etacista” (de la pronunciació amb *e* de la lletra ἦτα). Aquesta pronunciació és la que **Erasmus** (i anteriorment Nebrija) va proposar com una pronunciació del grec més acorde al de la època antiga. Fins aleshores s'utilitzava la **pronunciació bizantina o “itacista”** (caracteritzada perquè molts sons vocàlics es pronuncien “i”: ἦτα /ita/). Aquesta pronunciació bizantina també es diu **històrica**, perquè és la evolució històrica del grec, evolució que arriba fins al grec actual. Ja en la koiné hel·lenística començaren els fenòmens del grec modern com l'itacisme i la monoptongació (αι = e, ει = i, οι = i). Per tant, parlem d'una llengua viva i en evolució fa més de 3 mil anys!

El dilema és el següent: ¿fem servir la **pronunciació moderna** del grec (hereua de la pronunciació bizantina) o fem servir la **pronunciació erasmiana**, que intenta reproduir la pronunciació del grec a l'Atenes del s. V aC?

Sigui com sigui, quan es tracta de reconstruir la llengua grega antiga els estudiosos han fet servir diferents aspectes: textos dels gramàtics antics, faltes d'ortografia, préstecs de paraules gregues en altres llengües, préstecs de paraules estrangeres en grec, el grec modern.

LES LLETRES I LA SEUA PRONUNCIACIÓ

CONSONANTS

		Bilabial	Dental	Velar	Glottal
Nasal		μ m	ν n	γ (ŋ)	
Plosive	voiced	β b	δ d	γ g	
	voiceless	π p	τ t	κ k	
	aspirated	φ p ^h	θ t ^h	χ k ^h	
Fricative			σ s		h
Trill			ρ r		
Lateral			λ l		

Notes:

[ŋ] és com hem de pronunciar la γ quan s'utilitza davant de velars (γ, κ, χ, ξ)

/h/: com la l'anglès *hospital*. (Similar al so que fem al rentar un cristall amb el baf). Prohibit fer servir el so de la jota castellana!

/p^h/, /t^h/, /k^h/: aquest sons són la suma d'un so oclusiu sord més una aspiració. Exemple de pronúncia: en φ primer pronunciem /p/ i després /h/ amb la vocal. Equival a *ph* en la paraula anglesa *loophole*. No equival a la efa del català.

/g/: el so de la γ sempre es suau, com en català “gat, guerra, guia, gola, gust”.

Altres consonants i combinacions:

- Ζ, ζ: aquest so representa la suma de /dz/ (cf. similar a l'italià *pizza*). Ex: νομίζω no-míd-so (amb esa sonora). Aquesta és la pronunciació general que fem servir, però potser que fos /zd/ o fins i tot /z/. (Recordeu que aquí z és la essa sonora com a “casa”).
- Ξ, ξ: representa la suma de ks (com a “excursió”).
- Ψ, ψ: representa la suma de ps (com a “capsa”).
- λλ: es pronuncia la ela geminada (com a “novel·la”). Ex: ἀλλά -> al-lá.
- De la mateixa manera les altres consonants geminades (ππ, ττ, κκ, μμ, νν, ρρ). Però no γγ, que equival a /ηγ/ Ex: ἄγγελος -> áη-gue-los.
- L'esperit aspre (ά) equival al /h/.

VOCALS

	Front		Back
	unrounded	rounded	
Close	ι	υ	
	i i:	y y:	
Close-mid	ε ει		ο ου
	e e:		o o:
Open-mid	η		ω
	ε:		ο:
Open	α a a:		

Notes:

Els dos punts (:) indiquen que la vocal és llarga. En les vocals que poden ser llargues o breus tenim la doble transcripció (α /a/ i també /a:/).

/ε/: representa la “e” oberta del català.

/ο/: representa la “o” oberta del català.

ου: primerament era /o:/ (o tancada llarga), i va tancar-se encara més en [u:], probablement cap el s. IV aC.

υ: es pronuncia com la *ü* del francès. Poseu la boca i els llavis de la mateixa manera que quan pronuncieu la “u” en català, però dieu “i” sense canviar la posició dels llavis.

Simplificació escolar:

Si bé aquesta és la pronunciació que suposem del grec àtic del segle V aC, generalment s'opta per simplificar els sons:

- Les consonants φ, θ, χ en lloc de pronunciar-se ph, th, kh, són simplificades als sons castellans de la “efe”, “zeta” i “jota”.
- Les vocals llargues es pronuncien com si fossin breus.
- Totes les vocals es pronuncien tancades. Encara que se suposa que η i ω eren obertes.
- La pronunciació antiga dels diftongs αι, ει i οι no és clara. S'opta per pronunciar-los ai, ei, oi.
- La iota subscripta no es pronuncia. Tampoc és clar com es pronunciava antigament.

ACCENTS. SIGNES DE PUNTUACIÓ

La **pronunciació dels accents** no és clara del tot. És diu allò de “l’accent agut representa una levació del to que es produeix en la vocal senyalada, el greu un to no més alt que l’inicial de la paraula següent i el circumflex indica que en la mateixa vocal es produeix la elevació i el descens del to”.

Però a la pràctica fem un accent intensiu allà on es troba l’accent, sigui de la mena que sigui. Això sí, quan es tracta de paraules que es recolzen sobre altres paraules, com fan les enclítiques, el que ens indica es que hem d’intentar pronunciar-ho tot junt.

Exemple: Φίλος μου = philosmou.

El sistema de **signes de puntuació** que tenim als nostres textos són una innovació d’època bizantina sumada als criteris dels editors moderns, que potser segueixen algunes de les normes de la seua llengua moderna. Per tant, a vegades podem trobar comes que semblen no tenir justificació des del nostre pont de vist. S’ha d’anar alerta amb això.

Sigui com sigui, a l’hora de pronunciar heu de tindre en consideració:

- La coma (,) té un ús equivalent al nostre.
- El punt alt (´) equival als dos punts o al punt i coma nostres.
- El punt i coma (;) és el seu signe d’interrogació.
- No hi ha signe d’exclamació.

Altres signes ortogràfics importants.

- El grec té apòstrof: πολλοὶ δ’ εἰσίν.
- La dièresi marca un hiat ᾄστος.
- La coronis (´) marca una crasis o fusió de dues paraules: καὶ ἐγώ > κἀγώ.

NO SEPARAR EL QUE ESTÀ JUNT

“Si no saps on fer les pauses és que no entens el que diu”.

Quan llegim en les nostres llengües maternes, instintivament fem les pauses del discurs on toca, encara que no sempre ho fem correctament.

En grec ens passa sovint que no les fem bé, ja que no només tenim les barreres pròpies d’una llengua estrangera amb una sintaxi diferent, sinó que també hi ha una diferència d’alfabet. Doble complicació. De totes maneres hem de tractar de pronunciar bé.

Exemple: ὁ Ἡγέστρατος βαίνει εἰς τὸ πλοῖον, ἔπειτα ὁ Ζηνόθεμις βαίνει εἰς τὸ πλοῖον, τέλος δὲ ὁ κυβερνήτης καὶ οἱ ναῦται εἰσβαίνουσιν εἰς τὸ πλοῖον.

Els grups (o sintgames) com “ὁ κυβερνήτης”, o com el sintagma preposicional εἰς τὸ πλοῖον s’han de pronunciar junts, pràcticament com si fossin una paraula.

Què hem de evitar? Llegir així: οἱ, ναῦται, εἰσβαίνουσιν, εἰς, τὸ, πλοῖον.

Presteu atenció a tots els altres elements del discurs que indiquen estructura i pauses: les conjuncions, les correlacions (μὲν... δὲ), adverbis d’ordenació (primer, després, finalment), etc.